

บทความพิเศษ

วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนา ความรับผิดชอบทางวารสารศาสตร์ในประเทศไทย Digital Fact-Checking Methodologies to Improve Accountability Journalism in Thailand

ชำนาญ งามมณีอุดม¹

Chamnan Ngammaneeudom¹

Received 17 November 2023

Revises 27 December 2023

Accepted 28 December 2023

บทนำ

สังคมยุคดิจิทัลในปัจจุบัน ข้อมูลข่าวสารจำนวนมากผลิต และเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างรวดเร็ว สร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์ทางวารสารศาสตร์จากเดิมที่สำนักข่าวมีความสำคัญในการบรรณาธิการ และตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสาร เริ่มถูกท้าทายด้วยความรวดเร็ว และการแข่งขันที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น ประกอบกับพัฒนาการของสื่อใหม่ผ่านทางออนไลน์ส่งผลให้พฤติกรรมในการรับข่าวของพลเมืองทั่วโลกเปลี่ยนแปลงไป ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ยอดการอ่านข่าวผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์มีจำนวนกว่า 32 ล้านการเข้าชม (Unique Visits) ต่อเดือนในช่วงปี ค.ศ. 2020

¹ ดร., กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

1 Dr., Thai Media Fund

(Pew Research Center, 2021) สำหรับในประเทศไทย ร้อยละ 92 ของพลเมืองไทยอ่านข่าวออนไลน์อย่างน้อย 1 ข่าวต่อวัน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในทวีปเอเชีย และอ่านข่าวอย่างหลากหลาย โดยมีประเภทข่าวเฉลี่ย 7.4 ประเภท ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดในเอเชียเช่นกัน แสดงถึงความสนใจในประเภทข่าวออนไลน์ที่หลากหลายที่สุด โดยให้ความสนใจกับข่าวในประเทศมากเป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาเป็นอันดับสอง คือ ข่าวเศรษฐกิจ ตามมาด้วยอันดับสาม คือ ข่าวการเมือง อันดับสี่ คือ ข่าวบันเทิง และ อันดับห้า คือ ข่าวเทคโนโลยี (Marketeer, 2020)

พัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้ความสำคัญของการอ่าน และรับชมข่าวผ่านทางสื่อออนไลน์เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเช่นกัน ประชาชนเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Media) ในฐานะเป็นช่องทางหลักในการรับข้อมูลข่าวสาร และนอกจากเป็นผู้บริโภคแล้วยังเป็นผู้ผลิต และเผยแพร่ข่าวสารไปด้วย สำหรับในประเทศไทย พบว่า พลเมืองไทยส่วนใหญ่อาศัยช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงข่าวสารในระดับสูง โดยคนไทยนิยมอ่านข่าวจากเฟซบุ๊กมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง สูงถึงร้อยละ 70 รองลงมา ได้แก่ ยูทูป คิดเป็นร้อยละ 64 และตามมาด้วยการอ่านข่าวผ่านช่องทางไลน์ คิดเป็นร้อยละ 59 (Marketeer, 2020) นอกจากนี้ ยังพบว่า สำนักข่าวในกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ ก็หันมาพึ่งพาแหล่งข่าวจากสื่อสังคมออนไลน์ ในประเภทคลิปภาพ วิดีโอทัศน์ หรือ คลิปเสียง มากขึ้นเช่นกัน หลายแห่งได้นำข้อมูลดังกล่าวมาเผยแพร่ต่อ ซึ่งแม้ว่าการพึ่งพาแหล่งข่าวจากสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นการเพิ่มแหล่งข่าวให้มีความหลากหลายขึ้น แต่กลับพบว่าข่าวหรือกระแสที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์จำนวนมากมักขาดการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ หรือ วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามหลักการที่เหมาะสม ส่งผลให้ข่าวอาจถูกบิดเบือนได้ง่าย (Sumanoo &

Asavapisitkul, 2020) สร้างให้เกิดคำถามต่อความรับผิดชอบทางวารสารศาสตร์ (Accountability Journalism) ในความถูกต้อง เทียบตรง และเป็นกลางของข่าวและข้อมูลที่ถูกนำเสนอต่อสังคม

ความแพร่หลายของข้อมูลข่าวสารผิดพลาด (Disinformation) บนช่องทางออนไลน์เป็นปัญหาที่ทำนาย และได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น จากผลการวิจัยหลายฉบับ พบว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผิดพลาด ข่าวลือ และการหลอกลวงเพิ่มขึ้น สำหรับในประเทศไทยพบปัญหาข้อมูลข่าวสารผิดพลาดจำนวนกว่า 34,600 ข้อความเกี่ยวกับโควิด-19 ได้รับการเผยแพร่ และส่งต่อผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในแต่ละวัน (Bangkok Post & Thai Media Fund, 2021) แต่บางครั้ง จากตัวอย่างข้อมูลข่าวสารผิดพลาดที่พบในต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าปัญหาข้อมูลข่าวสารผิดพลาดที่เผยแพร่บนเครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถนำไปสู่ความสูญเสียทางทรัพย์สิน และชีวิตได้ (McDonnell & Sanchez, 2018) หรือการปลุกระดมสร้างให้เกิดความขัดแย้งทางสังคม การจลาจล และอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง (Arun, 2019) โดยเห็นได้จากคำกล่าวของสมาชิกวุฒิสภาสหรัฐฯ มลรัฐนิวยอร์ก แดเนียล แพทริก โมนิฮัน (Daniel Patrick Moynihan) และอดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำสหประชาชาติ (ค.ศ. 1927-2003) เคยกล่าวว่

“พลเมืองทุกคนมีสิทธิในการแสดงทัศนคติของตน แต่ไม่มีสิทธิเหนือข้อเท็จจริง (Everyone is entitled to his own opinion, but not to his own facts)” (Moynihan & Weisman, 2010)

ปัญหาดังที่กล่าวสร้างให้เกิดความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking Methodologies) เพื่อเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำหรับการพัฒนาความรับผิดชอบทางวารสารศาสตร์

(Accountability Journalism) ให้เพิ่มสูงขึ้นในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking Methodologies) ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ ได้ผ่านการพัฒนามีความน่าเชื่อถือ และสามารถพิสูจน์ถึงประสิทธิภาพในการต่อสู้กับปัญหาข้อมูลข่าวสารผิดพลาดได้ (Yang, et al., 33)

ประเภทของข้อมูลข่าวสารผิดพลาด (Types of Disinformation)

ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัย สำนักงาน First Draft News ชื่อ Claire Warden ได้จำแนกข่าวปลอม (Fake News) ออกเป็น 7 ประเภท โดยใช้ปัจจัยด้านรูปแบบของข้อมูล (Patterns) รูปแบบการเขียน (Format) มาตรฐานทางวารสารศาสตร์ (Journalism) และผลกระทบ (Impact) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) เรื่องเสียดสี (Satire/ Parody)

ข้อมูลข่าวสารผิดพลาดในประเภทนี้ มักเป็นข่าวที่มีวัตถุประสงค์เชิงบันเทิง สร้างความขบขัน หรือเสียดสีให้ผู้อ่านหรือผู้ชม โดยไม่มีเจตนาในการทำร้ายผู้หนึ่งผู้ใด แต่อาจมีผลกระทบข้างเคียงสร้างให้ผู้อ่านหรือผู้ชมที่รู้ไม่เท่าทันต่อเหตุการณ์ตีความไปว่าเนื้อหาดังกล่าวเป็นความจริงได้ และอาจส่งผลต่อทัศนคติ วาทกรรมสาธารณะ (Public Discourse) หรือความมั่นใจทางการเมือง (Political Trust) ได้ ตัวอย่างของเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลในรูปแบบคล้ายข่าวในเชิงเสียดสี อาทิ The Onion ซึ่งเป็นสื่อดิจิทัลของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเผยแพร่บทความเสียดสีข่าวระหว่างประเทศ ข่าวในประเทศ และข่าวท้องถิ่น และ The Daily Mash ซึ่งเป็นเว็บไซต์เสียดสีสถานการณ์ปัจจุบัน และเนื้อหาข่าวต่าง ๆ ของสหราชอาณาจักร

2) การเชื่อมโยงผิด (False Connection)

เป็นข้อมูลข่าวสารผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงหัวข้อข่าว ภาพ หรือ บริบทเหตุการณ์ในข่าว ที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่งเข้ากับเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในสถานที่ หรือ บริบทอื่น ๆ ซึ่งอาจเกิดจากการขาดการตรวจสอบสถานการณ์อย่างละเอียด หรือ การขาดมาตรฐานทางวารสารศาสตร์ที่เพียงพอในการสืบสวนสอบสวนสาเหตุ บริบท และผลกระทบของเหตุการณ์ ซึ่งพบได้บ่อยในข้อมูลที่เผยแพร่บนช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการพาดหัวข้อความ หรือ บทความที่กระตุ้นเร้าอารมณ์ความรู้สึก แต่เมื่อเข้าไปอ่านเนื้อหาต้นฉบับแล้วปรากฏว่าเนื้อหาไม่มีความสัมพันธ์กับหัวข้อข่าวที่นำเสนอแต่อย่างใด

3) เนื้อหาสร้างความเข้าใจผิด (Misleading Content)

การสร้างเนื้อหาให้เกิดความเข้าใจผิด เป็นการใช้ข้อมูลเพื่อชี้แนะ ชักจูงให้เกิดความเข้าใจผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอิทธิพลทางการเมือง การโฆษณาชวนเชื่อ หรือ การสร้างความแตกแยก ข่าวที่สร้างความเข้าใจผิดมักส่งเสริมให้เกิดอคติต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือ กลุ่มการเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

4) บริบทผิด (False Context)

ข่าวที่บางครั้งถูกเผยแพร่โดยสำนักข่าว โดยไม่มีการพิสูจน์บริบท สภาพแวดล้อม หรือ เหตุการณ์อย่างถูกต้อง ตลอดจนไม่มีการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่สนับสนุนบริบทของเหตุการณ์ดังกล่าว อาจสร้างให้เกิดความเข้าใจผิดแก่ผู้รับชมได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เกิดจากการขาดมาตรฐานทางวารสารศาสตร์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของบริบทที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ก่อนการเผยแพร่ไปสู่สาธารณะ

5) อ่างแหล่งข่าวผิด (Imposter Content)

เนื้อหาข่าวที่เป็นความจริงอาจถูกบิดเบือนโดยการอ่างแหล่งข่าวที่ผิดพลาด เพื่อสร้างความเข้าใจผิด ซึ่งพบว่าผู้รับชมมักเชื่อถือเนื้อหาข่าวประเภทนี้เนื่องจากมีพื้นฐานเนื้อหามาจากข้อเท็จจริง แต่มีการแต่งเติม หรือสร้างแหล่งข่าวที่ผิดไปสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการชักนำให้เกิดความเข้าใจผิด การลดความน่าเชื่อถือ หรือทำลายชื่อเสียงของแหล่งข่าวเดิม

6) แต่งเติมเนื้อหา (Manipulated Content)

เนื้อหาที่มีความจริงเพียงบางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาพ หรือเหตุการณ์ที่สำคัญ แต่ถูกนำมาแต่งเติมเนื้อหาอันเป็นเท็จเพื่อวัตถุประสงค์ในการหลอกลวงให้เกิดความเข้าใจผิด ข่าวปลอมที่มีการแต่งเติมเนื้อหา มักพบบ่อยในช่องทางสื่อออนไลน์โดยมีการนำภาพมาตัดแต่ง แต่งเติมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีการเพิ่ม หรือ ตัดองค์ประกอบบางอย่างออกไปจากภาพ หรือ วิดีทัศน์ เพื่อกระตุ้นการรับรู้ของผู้รับชม และสร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้น

7) สร้างเนื้อหาเท็จทั้งหมด (Fabricated Content)

เนื้อหาประเภทนี้ เป็นข้อมูลที่สร้างขึ้นมาเป็นเท็จทั้งหมด โดยมีเจตนาหลอกลวง กระตุ้นความรู้สึกของผู้รับชม และทำร้ายบุคคล กลุ่มคน องค์กร ไปจนถึงประเทศ เนื้อหาประเภทนี้ จะพยายามเลียนแบบข่าวที่แท้จริง และอ่านดูเหมือนข่าวจริง แต่มีเนื้อหา ภาพ เสียง หรือ วิดีทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากเทคโนโลยีดิจิทัล โดยกระตุ้นให้ผู้รับชมมีการกดไลค์ หรือ ส่งต่อเนื้อหาไปในวงกว้างเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร หรือวัตถุประสงค์ทางการเมือง

โดยการแสดงถึงรายละเอียดของข้อมูลข่าวสารผิดพลาด และรูปแบบข้อมูล ตลอดจนผลกระทบ สามารถแสดงได้ในตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประเภทของข้อมูลข่าวสารผิดพลาดจำแนกตามรูปแบบ วัตถุประสงค์ และผลกระทบของข้อมูลข่าวสาร
ผิดพลาด (Wardle, 2017)

รูปแบบ/ ผลกระทบของข้อมูล	เรื่องเสียดสี (Satire/ Parody)	การเชื่อมโยงผิด (False Connection)	เนื้อหาสร้างความเข้าใจผิด (Misleading Content)	บริบทผิด (False Context)	อ้างแหล่ง ข่าวผิด (Imposter Content)	แต่งเติมเนื้อหา (Manipulated Content)	สร้างเนื้อหา เท็จทั้งหมด (Fabricated Content)
ขาดมาตรฐานวารสารศาสตร์ (Poor Journalism)		X	X	X			
เสียดสี (Parody)	X				X		X
ยั่วยุ (Provoke)					X	X	X
เร้าอารมณ์ (Passion)				X			
สร้างความแตกแยก (Partisanship)			X	X			
หากำไร (Profit)		X			X		X
อิทธิพลทางการเมือง (Political Influence)			X	X		X	X
โฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda)			X	X	X	X	X

นิยาม และพัฒนาการของการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Definitions and Development of Fact-Checking)

นิยามของการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้มีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากในอดีต การตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ กองบรรณาธิการผ่านการสัมภาษณ์ ยืนยันกับแหล่งข่าว และการตรวจสอบตัวเลขสถิติต่าง ๆ มาจนถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนการตรวจสอบข้อเท็จจริงในปัจจุบัน

การตรวจสอบข้อเท็จจริงในอดีต หมายถึง กระบวนการในกองบรรณาธิการที่ดำเนินการยืนยันความถูกต้องของข่าวที่เขียนโดยนักข่าว โดยการอ่านพิสูจน์อักษร (Proofread) และยืนยันคำกล่าวอ้าง (Factual Claims) ที่สามารถพิสูจน์ว่าเป็นจริงด้วยกับหลักฐานชนิดต่าง ๆ ภายในเนื้อหาข่าว การตรวจสอบข้อเท็จจริงประเภทนี้เป็นการประเมินเพื่อยืนยันความหนักแน่นถูกต้องของเนื้อหา ตรวจสอบยืนยันบริบท ข้อเท็จจริง และตัวเลขสถิติต่าง ๆ เป็นการประเมินคุณภาพของเนื้อหา ก่อนมีการตีพิมพ์ เผยแพร่ โดยในวงการวารสารศาสตร์ตะวันตก ได้เริ่มต้นขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1920 อาทิเช่น กระบวนการบรรณาธิการของนิตยสารรายสัปดาห์ไทม์ (Time) (UNESCO, 2018)

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 สำนักข่าวต่าง ๆ ทั่วโลกประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้สำนักข่าวส่วนใหญ่ต้องปรับลดกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนการเผยแพร่ การตรวจสอบข้อเท็จจริงอาจถูกยุบ หรือควมรวมเข้ากับฝ่ายบรรณาธิการ/ คอลัมน์ (Editorial Desk) จนทำให้สำนักข่าวที่มีฝ่ายตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ยังปฏิบัติงานอยู่อย่างมีประสิทธิภาพพลดลงเหลือน้อยมาก จนนำมาสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงประเภทหลังเหตุการณ์ (Ex Post)

เช่นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากข้อมูล หรือคำกล่าวอ้างของ
ผู้มีชื่อเสียง หรือนักการเมือง หลังจากมีแถลงการณ์ดังกล่าว เพื่อพิสูจน์ยืนยัน
ความถูกต้องของข้อมูลดังกล่าว

การตรวจสอบข้อเท็จจริงหลังเหตุการณ์ (Ex Post) ให้ความสำคัญกับ
การตรวจสอบยืนยันข้อมูลในโฆษณาหาเสียงทางการเมือง แถลงการณ์ของ
นักการเมือง หรือพรรคการเมือง เช่นที่ พบในการปฏิบัติงานของ
Factcheck.org ซึ่งเป็นโครงการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางการเมืองดำเนินการ
โดยมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย (University of Pennsylvania) ประเทศ
สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 2003 และช่อง 4 Fact Check (Channel 4 Fact
Check) ที่เริ่มต้นในสหราชอาณาจักรช่วงปี ค.ศ. 2005

นิยามการตรวจสอบข้อเท็จจริง หมายถึง กระบวนการในการประเมิน
ข้อเท็จจริงของข้อมูล การยืนยันความถูกต้อง และการสร้างความมั่นใจในการ
เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลให้กับผู้รับสื่อ ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลที่มาจากแหล่งต่าง ๆ
และมีรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ ข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร ภาพ เสียง วิดิทัศน์
ซึ่งในอดีตนิยมใช้การสัมภาษณ์แหล่งข่าวเพื่อยืนยันเหตุการณ์ หรือการสังเกต
สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของเหตุการณ์ แต่ในปัจจุบัน ด้วยการพัฒนาของ
เทคโนโลยีดิจิทัล และข้อมูลที่มีต้นกำเนิดจากเครือข่ายสื่อออนไลน์ถูกเผยแพร่
ซ้ำ ๆ ต่อเนื่องไป ส่งผลต่อความจำเป็นที่สื่อมวลชนสามารถพัฒนาทักษะการ
ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติ
หน้าที่ ให้ถูกต้อง เทียบตรง เพื่อความรับผิดชอบทางวารสารศาสตร์ โดยมี
รายละเอียดวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริง ดังนี้

วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Fact-Checking Methodologies)

วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะนำเสนอต่อไปนี้ แสดงถึงวิธีการที่สื่อมวลชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน จาก ระดับที่ค่อนข้างง่าย ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยี หรือการอบรมพิเศษมากนัก ไปสู่ วิธีการที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) **การอ่านแนวขวาง (Lateral Reading)** หมายถึง การอ่านข้อมูล จากหลากหลายแหล่งข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความน่าเชื่อถือของผู้ผลิตข้อมูล โดยการศึกษาบรรณานุกรม หรือการอ้างอิง แหล่งข้อมูลในเนื้อหาดังกล่าว เป็นการประกอบ เหตุที่การอ่านแนวขวางมีความจำเป็นมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากเทคโนโลยีออนไลน์ที่รวดเร็ว และมี ต้นทุนถูก ได้ส่งผลให้การผลิตเนื้อหาเพื่อเผยแพร่ทางออนไลน์ มีต้นทุนถูกขึ้น และสามารถเผยแพร่ได้รวดเร็ว กว้างขวางขึ้น แต่เนื้อหาดังกล่าวอาจไม่ผ่าน กระบวนการตรวจสอบ และอาจแฝงไปด้วยอคติ (Bias) บางอย่าง (California State University, 2023)

การอ่านแนวขวาง เป็นการค้นคว้าข้อมูลเชิงเปรียบเทียบเพื่ออธิบาย เหตุการณ์จากหลายมิติ หลายมุมมอง ผ่านแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และเป็นการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์ และผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ตลอดจนกำหนดสมมติฐานเกี่ยวกับสาเหตุ หรือ แรงจูงใจของผู้ผลิตข้อมูล โดยการตอบคำถามสำคัญ ๆ เพื่อวิเคราะห์บริบท การเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ การอ้างแหล่งข่าว ตลอดจนเนื้อหาที่อาจมีการแต่งเติมขึ้นมา ดังนี้

1) ใครเป็นผู้สนับสนุนการผลิตเนื้อหาดังกล่าว ใครเป็นผู้อุดหนุนการวิจัย ใครเป็นผู้อุดหนุนเว็บไซต์ดังกล่าว

2) นักวิชาการ ผู้มีความน่าเชื่อถือในวงการเดียวกัน มีการกล่าวถึงเนื้อหา หรือ เว็บไซต์ ดังกล่าวอย่างไร

3) ในระหว่างการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาดังกล่าว มีข้อมูลจากหน่วยงานตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking Organizations) กล่าวถึงเนื้อหาดังกล่าว อย่างไร

4) มีคำถาม หรือ ข้อสงสัยอะไรบ้างเกี่ยวกับเนื้อหาดังกล่าว

5) มีข้อมูลในแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่ขัดแย้งกับเนื้อหาดังกล่าว อย่างไรบ้าง

6) สำนักข่าวที่มีความน่าเชื่อถืออื่น ๆ รายงานข้อมูลในลักษณะดังกล่าว หรือไม่ อย่างไร (The News Literacy Project, 2023)

โดยการอ่านแนวขวางมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจบริบทของเหตุการณ์ในภาพรวม เข้าใจมุมมองที่แตกต่างของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ในเหตุการณ์ ตลอดจนอคติ (Bias) ที่ซ่อนอยู่ในเนื้อหา วิธีการอ่านแนวขวางที่สะดวก และง่ายที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านเครื่องมือค้นหาเว็บไซต์ (Search Engine) โดยใช้คำค้นหาเดียวกัน จากนั้นใช้การอ่าน และบันทึกเหตุการณ์ เรื่องราว เหตุผล และผู้ผลิตเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือ องค์กร ตลอดจนผู้ที่ได้รับการอ้างอิงในเนื้อหาดังกล่าว (Reference Sources) โดยการดูจากไฮเปอร์ลิงก์ (Hyperlinks) ว่าเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์ที่มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยส่วนใหญ่ แหล่งข้อมูลที่มาจากรัฐ องค์กรระหว่างประเทศ หรือ สถาบันการศึกษา ตลอดจนแหล่งข้อมูลที่เป็นการวิจัยจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่า ทั้งนี้ แหล่งข้อมูลที่ไม่มีการอ้างอิง ก็อาจใช้วิธีเดียวกันได้ โดยอาศัยการบันทึกคำค้นหาสำคัญ (Key Words) เพื่อค้นหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งสามารถวิเคราะห์ถึงกลุ่มผู้ผลิตเนื้อหา หรือ กลุ่มผู้ที่ได้รับการอ้างอิงต้นฉบับ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์อคติ (Bias) หรือ แรงจูงใจ

(Motivation) ที่เกี่ยวข้องในการผลิตเนื้อหาเรื่องราวดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการอธิบายเรื่องเดียวกันในเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถืออื่น ๆ เพื่อกำหนดประเด็นที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกัน อันจะนำไปสู่การค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อรวบรวมข้อมูลมาหากล้างประเด็นต่าง ๆ ต่อไป

2) การค้นหาภาพ/วิดีโอที่ค้นย้อนกลับ (Reverse Image Search)

ในปัจจุบัน การนำภาพ หรือ วิดีโอที่ผลิตโดยผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ (User-Generated Content – UGC) มาเผยแพร่ หรือ รายงานข่าวเหตุการณ์ ต่อโดยสำนักข่าวต่าง ๆ เป็นที่นิยม ในประเทศไทยอย่างมาก² สร้างให้เกิดความจำเป็นในการตรวจสอบแหล่งที่มาของภาพ และวิดีโอที่เผยแพร่ทางออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงภาพ และวิดีโอ กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นการวิเคราะห์ถึงแหล่งข่าว และบริบทที่ถูกต้อง เป็นการพิสูจน์การเชื่อมโยงที่ผิด ระหว่างเนื้อหา และภาพ/วิดีโอ ประกอบเรื่อง ผ่านเครื่องมือค้นหาออนไลน์ต่าง ๆ อาทิ Google Yandex Bing TinEye Baidu หรือ Reddit มีบริการค้นหาภาพ และวิดีโอที่ค้นย้อนกลับ (Karczmarczyka, Jankowska, & Satapun, 2017) ซึ่งสื่อมวลชนสามารถค้นหา ตรวจสอบประวัติของภาพ/วิดีโอที่เปรียบเทียบกับเนื้อหาเหตุการณ์ที่ได้รับข้อมูลมา กับผลการค้นหาภาพ/วิดีโอที่ค้นย้อนกลับจากเครื่องมือค้นหาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสามารถตรวจสอบไปยังข้อมูลที่มีการเผยแพร่ครั้งแรก (Original Content) โดยการตรวจสอบวันเวลาที่มีการเผยแพร่ข้อมูล

² ผลการวิจัยของ Media Alert โครงการวิเคราะห์สภาพการณ์และแนวโน้มของสื่อ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ในเดือนกันยายน 2566 พบว่ามีรายการข่าวที่รายงานหรือเล่าข่าวสถานการณ์ประจำวันในทีวีดิจิทัล 18 ช่อง จำนวน 108 รายการ มีการใช้เนื้อหาจากสื่อออนไลน์ จำนวน 104 รายการ คิดเป็นร้อยละ 96.3 โดยพบช่องเดียวที่ไม่ได้ใช้เนื้อหาจากสื่อออนไลน์ คือ ช่อง TNN

ไล่เรียงไปจนถึงข้อมูลต้นฉบับ จะสามารถช่วยเปิดเผยช่วงเวลา และบริบทของเหตุการณ์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3) การวิเคราะห์คำอธิบายชุดข้อมูล (Metadata) ของภาพ/วิดีโอ ภาพหรือวิดีโอที่ถ่ายทำด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจะมีชุดข้อมูลคำอธิบายภาพ/วิดีโอ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 3 ชุดข้อมูล ได้แก่ (1) ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) เป็นข้อมูลอธิบายรายละเอียดของภาพ/วิดีโอ เช่น ชื่อภาพ คำสำคัญ คำบรรยายภาพ สถานที่ถ่าย ชื่อผู้ถ่าย เป็นต้น (2) สิทธิความเป็นเจ้าของ (Rights) เป็นข้อมูลระบุชื่อผู้ผลิตเนื้อหา ข้อมูลลิขสิทธิ์ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิความเป็นเจ้าของภาพ/วิดีโอ ตลอดจนเงื่อนไขการใช้สิทธิ์ และ (3) ข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการ (Administrative) ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับวันที่และสถานที่ถ่ายภาพหรือวิดีโอ รายละเอียดของกล้องดิจิทัล ระบบการบันทึกภาพ/วิดีโอ ข้อมูลรายละเอียดของไฟล์ (Tešić, 2005) จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์คำอธิบายชุดข้อมูลเหล่านี้ สามารถวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าภาพหรือวิดีโอที่ได้รับเป็นต้นฉบับหรือไม่ และผู้ที่ส่งภาพหรือวิดีโอมาให้เป็นเจ้าของภาพ/วิดีโอนั้นหรือไม่ (Providence) การวิเคราะห์ข้อมูลคำอธิบายชุดข้อมูลสามารถแสดงถึงข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของเหตุการณ์ อ้างแหล่งข่าวผิด หรือการแต่งเติมเนื้อหา อย่างไรก็ตาม ภาพหรือวิดีโอที่เผยแพร่หรือถูกส่งต่อผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์จะไม่มีข้อมูลดังกล่าว ด้วยเหตุผลของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่อย่างไรก็ตามสำหรับสื่อมวลชน การที่ภาพหรือวิดีโอที่ได้รับมาปราศจากคำอธิบายชุดข้อมูลดังกล่าว ก็เป็นประเด็นที่ต้องตั้งสมมติฐานถึงการเป็นเจ้าของ ความเป็นต้นฉบับ และความน่าเชื่อถือของการอธิบายภาพ/วิดีโอดังกล่าวในข้อมูลที่ถูกส่งต่อกันมา

4) การตรวจสอบเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้ใช้งานในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Verify User-Generated Content – UGC) ด้วยปริมาณของ

ข้อมูลที่เกิดโดยผู้ใช้งานบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้การนำข้อมูลบางส่วนหรือทั้งหมดจากเครือข่ายสังคมออนไลน์มาประกอบการรายงานข่าวเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ดังนั้น การวิเคราะห์ตรวจสอบเนื้อหาประเภท UGC จึงมีความสำคัญสำหรับสื่อมวลชน โดยทั่วไป การตรวจสอบเนื้อหา UGC มีเป้าประสงค์ในการยืนยันหลักการสำคัญ 4 ข้อ ได้แก่ (1) ใครเป็นเจ้าของที่แท้จริงของเนื้อหา (Provenance) (2) ใครเป็นแหล่งต้นกำเนิดที่บรรจุข้อมูลดังกล่าวลงในระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Source) (3) วันที่ผลิตเนื้อหา (Date) และ (4) สถานที่ผลิตเนื้อหา (Location) โดยทั่วไป ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์จะมีบริการในการค้นหาขั้นสูง (Advance Search) ที่สื่อมวลชนสามารถใช้บริการในการค้นหาจำเพาะเจาะจงเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือ เรื่องราวที่สนใจ ตลอดจนให้บริการในการเรียงลำดับของโพสต์ที่ถูกเผยแพร่บนเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อจัดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ ได้ และยังสามารถค้นหาโพสต์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ถูกโพสต์ในสถานที่ และเวลาเดียวกันกับเหตุที่เกิดขึ้นอีกด้วย ซึ่งมีประโยชน์ในการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นข้อเท็จจริงในการตรวจสอบเนื้อหา UGC ต่อไป (Prabhakar, Nadig, Gupta, & George, 2020) นอกจากนี้ ปัจจุบันยังมีเว็บไซต์ให้บริการค้นหา UGC จำนวนหนึ่ง ที่สามารถเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ที่ถูกโพสต์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น WhoPostedWhat.com เป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของสื่อมวลชนในการวิเคราะห์บริบทของเหตุการณ์ การไล่เรียงลำดับเหตุการณ์ แหล่งข่าว และการอ้างอิงต่าง ๆ ไปอีกขั้น จากบริการในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโพสต์ที่ปรากฏในเครือข่ายสังคมออนไลน์ วิธีการ และเครื่องมือเหล่านี้ ควรถูกนำมาใช้เพื่อตรวจสอบแหล่งที่มาของเนื้อหาที่ผลิตโดยบุคคลธรรมดาทุกครั้งเมื่อได้รับข้อมูลผ่านทางเนื้อหาประเภท UGC ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์

5) การวิเคราะห์ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของภาพ/ วิดีทัศน์ (Geolocation Analysis) ความจำเป็นของการยืนยันตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของภาพ/ วิดีทัศน์ ในการรายงานข่าวเกี่ยวกับสงคราม ภัยธรรมชาติ เหตุการณ์สาธารณภัย หรือ เหตุร้ายต่าง ๆ มีความสำคัญมาก เนื่องจากการวิเคราะห์ Geolocation Analysis สามารถเป็นเครื่องยืนยันว่าภาพ หรือวิดีโอที่อ้างว่ามีความสัมพันธ์กับสถานที่ในเหตุการณ์ หรือ เนื้อหาข่าวที่มีการเผยแพร่ส่งต่อกันมา (Sittmann, 2020) เว็บไซต์หลายแห่งในปัจจุบันให้บริการ Geolocation Analysis อาทิ Wikimapia Google Maps Bing Maps และ Yahoo! Maps ซึ่งเว็บไซต์ดังกล่าวให้บริการภาพถ่ายสถานที่จากดาวเทียม และส่วนใหญ่ให้บริการมุมมองของสถานที่ในรูปแบบมุมมองจากถนน (Street View) อีกด้วย (Higgins, 2014) โดยสื่อมวลชนสามารถเลือกใช้ใช้บริการจากเว็บไซต์เหล่านั้นเพื่อทดแทนกันได้ ในกรณีที่ภาพถ่ายจากดาวเทียมของเว็บไซต์ใดเว็บไซต์หนึ่งต่อสถานที่ดังกล่าวอาจขาดความคมชัดเนื่องจากปัญหาทางเทคนิคของดาวเทียมในขณะนั้น

6) การนิติเวชภาพ (Image Forensic) ภาพที่ถูกสงสัยว่าอาจถูกตัดต่อ (Fauxtography) เป็นปัญหาที่พบมากขึ้นในโลกใหม่ของสื่อมวลชน ภาพเหล่านี้อาจพยายามสื่อความหมายที่น่าสงสัย หรือ อาจชี้ นำ ชักนำผู้ดูให้มีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว (Cooper, 2007) และด้วยศักยภาพของภาพที่สามารถสื่อความหมายได้เท่ากันหรืออาจมากกว่าการเขียน (Zlatkova, Nakov, & Koychev, 2019) คำถามสำคัญที่สื่อมวลชนต้องพิสูจน์เกี่ยวกับภาพก่อนจะนำภาพดังกล่าวมาประกอบเป็นการรายงานข่าวคือ ความถูกต้องของภาพดังกล่าว ในปัจจุบันมีการให้บริการนิติเวชภาพ ผ่านทางระบบออนไลน์หลากหลายบริการ อาทิ InVID ซึ่งสามารถวิเคราะห์สภาพสี รูปร่าง และคุณลักษณะของพื้นผิวต่าง ๆ ในภาพ (de Carvalho, Faria, Hélio, Torres,

& Rocha, 2016) ซึ่งสามารถช่วยให้สื่อมวลชนทำความเข้าใจเบื้องต้นต่อความถูกต้อง เทียบตรงของภาพดังกล่าว

นอกเหนือจากวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่กล่าวมาแล้ว ในปัจจุบัน มีการพัฒนาวิธีการทางดิจิทัลเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงอีกหลายแนวทาง อาทิ การพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงในระบบข้อมูลเปิด และอัตโนมัติ (New Open Source Automated Fact Checking Tools) (University of Oxford, 2023) การพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence-AI) การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing-NLP) การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) และเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain Technology) เพื่อเข้ามาช่วยในกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้สามารถดำเนินการได้สะดวก รวดเร็ว และอัตโนมัติมากขึ้น ตลอดจนการพัฒนากระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงระหว่างภาษาต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกัน (Cross-Lingual Fact-Checking) อย่างไรก็ตามการพัฒนาการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับภาษาที่มีความแตกต่างกันนั้น ยังมีปัญหาอุปสรรคจากความต่างทางภาษา และวัฒนธรรมมากพอควร ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาเครื่องมือทางดิจิทัลที่มีความครอบคลุมอ่อนไหวต่อความต่างทางไวยากรณ์ ภาษา และสำเนียงท้องถิ่น ตลอดจนทำงานในระบบฐานข้อมูลคู่ขนาน (Parallel Fact-Checking Database) เพื่อรองรับการพัฒนาวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางดิจิทัลที่รวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น (Ünver, 2023)

บทสรุป

การรายงานข่าวที่ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นหัวใจสำคัญของความรับผิดชอบต่อวารสารศาสตร์ จากการพัฒนาของการผลิต และเผยแพร่เนื้อหา ภาพ วิดีทัศน์ ความสะดวกในการติดต่อทางดิจิทัล ประกอบกับค่านิยมของการนำเสนอเนื้อหาในเครือข่ายสังคมออนไลน์มีรายงานเป็นเนื้อหาข่าวปัจจัยที่กล่าวมาล้วนเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของสื่อมวลชนในยุคดิจิทัล ดังนั้น บทความนี้แสดงให้เห็นถึงแนวทาง เทคนิค และวิธีการทางดิจิทัลต่าง ๆ อันประกอบด้วย การอ่านแนวขวาง (Lateral Reading) การค้นหาภาพ/ วิดีทัศน์ย้อนกลับ (Reverse Image Search) การวิเคราะห์คำอธิบายชุดข้อมูล (Metadata) การตรวจสอบเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้ใช้งานในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Verify User-Generated Content-UGC) การวิเคราะห์ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของภาพ/ วิดีทัศน์ (Geolocation Analysis) และการนิติเวชภาพ (Image Forensic) ที่สามารถใช้ประกอบการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) เพื่อประกอบการเขียนเนื้อหาข่าว หรือ การรายงานข่าว อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นด้านการยืนยันความถูกต้องของสถานที่เกิดเหตุ เวลาที่เกิดเหตุ คนที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และเนื้อหาเรื่องราวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถสรุปเครื่องมือการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางดิจิทัลต่าง ๆ ได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางดิจิทัล ประโยชน์ และเครื่องมือในการใช้งาน

วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางดิจิทัล	ประโยชน์	เครื่องมือในการใช้งาน
การอ่านแนวขวาง (Lateral Reading)	การวิเคราะห์บริบท การเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ ความถูกต้องของการอ้างแหล่งข่าว และเนื้อหาที่อาจมีการแต่งเติมขึ้นมา	เครื่องมือค้นหาเว็บไซต์ (Search Engine) แหล่งอ้างอิงในเนื้อหา (Reference Sources) ไฮเปอร์ลิงก์ (Hyperlinks)
การค้นหภาพ/วิดีโอที่ค้นย้อนกลับ (Reverse Image Search)	การวิเคราะห์ถึงแหล่งข่าวและบริบทที่ถูกต้อง การพิสูจน์การเชื่อมโยงที่ผิดระหว่างเนื้อหา และภาพ/วิดีโอที่ประกอบเรื่อง	เครื่องมือค้นหาออนไลน์ต่าง ๆ อาทิ Google Yandex Bing TinEye Baidu หรือ Reddit มีบริการค้นหภาพ และวิดีโอที่ค้นย้อนกลับ
การวิเคราะห์คำอธิบายชุดข้อมูล (Metadata)	การวิเคราะห์ถึงแหล่งข่าว การเชื่อมโยงผิด อ้างแหล่งข่าวผิด แต่งเติมเนื้อหา และวิเคราะห์เนื้อหาเท็จที่ถูกสร้างขึ้น	เว็บไซต์แสดงผลคำอธิบายชุดข้อมูล เช่น EXIF Tool ต่าง ๆ
การตรวจสอบเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้ใช้งานในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Verify User-Generated Content-UGC)	การวิเคราะห์ถึงแหล่งข่าว บริบทเหตุการณ์ การเชื่อมโยงผิด และอ้างแหล่งข่าวผิด	เว็บไซต์เรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น WhoPostedWhat.com

วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางดิจิทัล	ประโยชน์	เครื่องมือในการใช้งาน
การวิเคราะห์ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของภาพ/ วิดีทัศน์ (Geolocation Analysis)	การวิเคราะห์ถึงสถานที่จริงที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเพื่อเชื่อมโยงบริบทเหตุการณ์ และพิสูจน์การเชื่อมโยงที่ผิด	เว็บไซต์ให้บริการ Geolocation Analysis เช่น Wikimapia Google Maps Bing Maps และ Yahoo! Maps
การนิติเวชภาพ (Image Forensic)	การตรวจสอบการแต่งเติมเนื้อหา (Manipulated Content) และพิสูจน์เนื้อหาเท็จ (Fabricated Content)	บริการออนไลน์ตรวจสอบนิติเวชภาพ เช่น InVID

โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลภาพ เสียง และตัวอักษรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่จะรายงานข่าว เพื่อวิเคราะห์ความถูกต้องของบริบทเรื่องราว เหตุการณ์ บุคคล เป็นหัวใจสำคัญซึ่งสื่อมวลชนควรต้องทำความเข้าใจและประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตเนื้อหาข่าว และในกระบวนการบรรณาธิการเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่จะรายงานทุกครั้ง เนื่องจากแหล่งที่มาของข้อมูลทางออนไลน์ หรือ ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ จำเป็นต้องมีเครื่องมือทางดิจิทัลใหม่ ๆ เพื่อวิเคราะห์ความถูกต้องของข้อมูล อันจะทำให้การรายงานข่าวที่ได้รับทางออนไลน์มีความถูกต้อง และแม่นยำมากขึ้น เพื่อรักษาความเชื่อมั่นในการรายงานข่าว และรักษาไว้ซึ่งความรับผิดชอบในวิชาชีพทางวารสารศาสตร์ในประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Akin Ünver. (2023, August). Emerging technologies and automated fact-checking tools, techniques, and algorithms. *Cyber Governance and Digital Democracy Programme*, 1-54.
- Arun, C. (2019). On WhatsApp, Rumours, and Lynchings. *Economic & Political Weekly*, 30-35.
- Bangkok Post & Thai Media Fund. (2021, 15 June). *Covid-19 and “fake news” in Thailand*. Retrieved from Bangkok Post & Thai Media Fund:
<https://www.bangkokpost.com/specials/data-visualization/>
- California State University. (2023, 21 August). *How to read laterally*. Retrieved 8 October 2023 from California State University:
<https://libguides.csun.edu/journalism/reading-laterally-fact-checking>
- Cooper, S. (2007). A concise history of the fauxtopography blogstorm in the 2006 Lebanon war. *American Communication Journal*, 9.
- de Carvalho, J. T., Faria, A. F., He'lio', P., Torres, S. R., & Rocha, A. (2016). Illuminant-based transformed spaces for image forensics. *IEEE Transactions on Information Forensics and Security*, 11, 720-733.
- Higgins, E. (2014, 9 July). *A beginner's guide to geolocating videos*. Retrieved 22 October 2023 from Bellingcat:

<https://www.bellingcat.com/resources/how-tos/2014/07/09/a-beginners-guide-to-geolocation/>

Karczmarczyka, A., Jankowska, J., & Sałabun, W. (2017). Linguistic query based quality evaluation of selected image search engines. *Procedia Computer Science*, 112, 1809-1818.

Thailand Development Research Institute:

<https://tdri.or.th/2020/11/the-role-of-public-broadcaster/>

Marketeer. (2020, 18 May). *Online News Consumption Behaviors among Thai Consumers*. Retrieved from Marketeer:

<https://marketeeronline.co/archives/165179>

McDonnell, J. P., & Sanchez, C. (2018, 21 September). *When fake news kills: Lynchings in Mexico are linked to viral child-kidnap rumors*. Retrieved from Los Angeles Times:

<https://www.latimes.com/world/la-fg-mexico-vigilantes-20180921-story.html>

Moynihan, D., & Weisman, S. (2010). *Daniel patrick moynihan*.

New York: PublicAffairs.

Pew Research Center. (2021, 27 July). *Digital news fact sheet*.

Retrieved from Pew Research Center:

<https://www.pewresearch.org/journalism/fact-sheet/digital-news/>

Prabhakar, T., Nadig, K., Gupta, A., & George, D. (2020, 15

September). *Check mate: Prioritizing user generated multi-*

https://medium.com/1st-draft/fake-news-its-complicated-d0f773766c79#id_token=eyJhbGciOiJSUzI1NiIsImtpZCI6IjJkOjRWM3OGUzYjAwZTFiYjA5MmQyNDZjODg3YjExMjIwYzgzYjJkMjAiLCJ0eXAiOiJKV1QiLCJpc3MiOiJodHRwczovL2FjY291bnRzLmdvb2dsZS5jb20iLCJhenAiOiIyMTYyOTYwMzU4MzQ

Yang, S., Shu, K., Wang, S., Gu, R., Wu, F., & Liu, H. (33).

Unsupervised Fake News Detection on Social Media: A Generative Approach. *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence*, 5644–5651.

Zlatkova, D., Nakov, P., & Koychev, I. (2019). Fact-checking meets fauxtography: Verifying claims about images. *The 2019 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing and the 9th International Joint Conference on Natural Language Processing* (pp. 2099–2108). Hong Kong, China: Association for Computational Linguistics.

